

Onno de Zwart

voorzitter raad van bestuur Verwey-Jonker Instituut

DE ZEVEN ROLLEN VAN EEN GEMEENTE

Voor burgers zijn gemeenten een steeds logischer aanspreekpunt voor zorg. En niet alleen voor gemeentelijke taken als de Wmo of de Jeugdwet. Ook voor zaken waar gemeenten niet over gaan, zoals sluitingen van ziekenhuizen, wordt een beroep op hen gedaan. Voor Nederlanders zijn de gezondheidszorg en ouderenzorg één van de belangrijkste maatschappelijke problemen. Burgers vinden dat het hoog op de politieke agenda moet staan. Burgers lijken zich hierbij eerder tot de gemeente te wenden dan tot bijvoorbeeld de zorgverzekeraar. In gemeenteraden is de zorg in brede zin daarmee een terugkerend onderwerp.

De afgelopen vijf jaar is veel gesproken over de rol van de gemeente na de decentralisaties van de Wmo en de Jeugdwet. Aanvankelijk was er optimisme dat de lokale overheid door hun nabijheid kon zorgen voor een integralere en effectievere ondersteuning van mensen. De groei van het aantal mensen dat door gemeenten wordt ondersteund, wijst op die nabijheid. De laatste tijd is de focus komen te liggen op financiële krapte. En op de negatieve gevolgen die dat heeft voor zorginstellingen en gemeenten. Er

spreekt soms ook teleurstelling uit dat de gemeenten de verwachtingen rondom transformatie nog niet hebben waargemaakt.

Opvallend is dat de discussies zich vaak beperken tot één specifiek aspect van de gemeente. Het gaat bijvoorbeeld over de uitvoering van de toegang, het opdrachtgeverschap of de visie. Blijkbaar wordt het als lastig ervaren dat een gemeente meerdere rollen vervult. Terwijl de werkelijkheid is dat er meerdere rollen zijn en die juist kansen bieden. Ik onderscheid zeven rollen.

1. Een ondersteunende en handelende gemeente

Hierbij gaat het om de taken die uit de Wmo en de Jeugdwet voortvloeien. De wetten dragen de gemeente op om te zorgen voor ondersteuning van inwoners. Ondersteuning die dichtbij, integraal en passend aangeboden moet worden. Het opdrachtgeverschap van de gemeente is onderdeel van deze rol.

2. Een gemeente met een verhaal voor de toekomst

Voor een goede uitvoering van de zorg en voor betrokkenheid van burgers is het belangrijk dat de gemeente een

“Discussies beperken zich vaak tot één specifiek aspect van de gemeente. Blijkbaar wordt het als lastig ervaren dat een gemeente meerdere rollen vervult.”

verhaal heeft over de toekomst van de zorg. Het is van belang dat burgers op lokaal niveau het gesprek kunnen voeren. Wat zijn de lokale prioriteiten? Welke keuzes maken we? Hierdoor ontstaat een gedeeld verhaal. De directeur van het SCP Kim Putters benoemde dit overtuigend in zijn pleidooi om te komen tot een lokaal sociaal contract.

3. Een gemeente als samenwerkende partner

Gemeenten beseffen dat zij de zorg niet alleen kunnen uitvoeren en dat willen ze ook niet. De rol van samenwerkende partner is van groot belang voor de beweging naar de juiste zorg op de juiste plek en voor de rol van het sociaal domein als hefboom.

4. Een responsieve gemeente die kansen mogelijk maakt

Op steeds meer plekken ontstaan diverse initiatieven van inwoners om op een eigen manier zorg vorm te geven. Hoe kunnen gemeenten dat waar nodig faciliteren rekening houdend met kwaliteitseisen?

5. Een verantwoordelijke gemeente die breed aanspreekbaar is en meedenkt

Deze rol gaat verder dan systeemverantwoordelijkheid voor de Wmo en de Jeugdwet. Het betekent een aanspreekpunt te zijn op het brede domein van welzijn, ondersteuning en zorg. Ook op die onderdelen waar een gemeente niet verantwoordelijk voor is. Niet om taken over te nemen maar wel om als nabije overheid met vragen, zorgen en ideeën aan de slag te gaan.

6. Een lerende en zich ontwikkelende gemeente

Het uitvoeren van deze rollen gaat niet vanzelf. Elke rol vraagt specifieke kennis en ervaring. Tegelijkertijd moeten we met elkaar onderzoeken wat wel en niet werkt en onder welke omstandigheden. Ook voor gemeenten is deze veelheid van rollen namelijk een nieuwe.

7. Een reflectieve gemeente

Het vervullen van meerdere rollen, onderkennen dat die soms tegenstrijdig zijn, dat het complex, leuk en uitdagend is, vraagt een reflectieve rol. Een rol waarbij reflectie intern en met partners een vanzelfsprekendheid is. Zeven rollen lijkt veel. Het zijn soms ook tegenstrijdige rollen. Gemeenten en partners moeten zich er echter wel van bewust zijn. Ze moeten expliciet met de verschillende rollen omgaan én soms

van rol kunnen wisselen. Miskennen dat er meerdere rollen zijn of krampachtig focussen op één rol, doet de werkelijkheid echter geen recht.

Als de gemeenten succesvol willen zijn in deze rollen, als ze vanuit de lerende en reflectieve rol stappen willen zetten, dan is een gezamenlijke kennisagenda van gemeenten van belang. Een agenda die is gericht op welke factoren van invloed zijn op (veranderingen in) het gebruik van zorg en op de effecten van interventies. Gericht op hoe het gesprek met burgers, professionals en de politiek het beste lokaal kan worden gevoerd en hoe het gezamenlijk leren vorm krijgt. Met een kennisagenda en het bewustzijn van meerdere rollen geven de gemeenten een krachtige impuls aan een toegankelijke en toekomstbestendige zorg. ○

